

О.В. Топоркова, канд. екон. наук (*ХДУХТ, Харків*)

Т.О. Євлаш, асист. (*ХДУХТ, Харків*)

ВИЗНАЧЕННЯ, ОЦІНКА ТА ПРИПИНЕННЯ ВИЗНАННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗГІДНО З НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ ПОЛОЖЕННЯМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

На сучасному етапі розвитку економічних відносин та в умовах розвитку міжнародного співробітництва і приведення національного законодавства у сфері бухгалтерського обліку до норм міжнародних стандартів дебіторська заборгованість виступає індикатором фінансового благополуччя підприємства. Для ефективного функціонування підприємства постає необхідність організації достовірного облікового відображення та аналізу дебіторської заборгованості, що є запорукою отримання об'єктивної інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

У зв'язку з тим, що бухгалтерський облік дебіторської заборгованості на підприємстві розпочинається саме з її визнання та оцінки, тому у випадку неможливості достовірної оцінки заборгованості (визначення її суми), вона не може бути визнана активом і не повинна відображатися в балансі (табл.).

Необхідно відмітити, що міжнародні стандарти не вимагають відображення дебіторської заборгованості в балансі за винятком резерву сумнівних боргів, так як після первісного визнання дебіторську заборгованість визнають за амортизованою собівартістю із застосуванням методу визначення за ефективною ставкою відсотка.

При дослідженні МСБО виявлено, що дебіторська заборгованість за продукцію, товари, послуги, роботи інтерпретується як фінансовий актив, що є контрактним правом однієї сторони отримати грошові кошти та інший фінансовий актив від іншого підприємства узгоджується з відповідним зобов'язанням другої сторони сплатити. Крім того, П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» передбачає, що дебіторську заборгованість (не призначену для перепродажу) можливо віднести до складу фінансових активів.

Таким чином, підприємству слід визнавати дебіторську заборгованість у балансі, коли воно стає стороною контрактних зобов'язань і, як наслідок, має юридичне право отримувати грошові або інші цінності.

Таблиця – Порівняльний аналіз П(С)БО та МСБО стосовно відображення дебіторської заборгованості в обліку

	П(С)БО	МСБО
Первісне визнання активом	<p>П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»:</p> <ul style="list-style-type: none"> – якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод; – може бути достовірно визначена її сума. 	<p>МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка»:</p> <ul style="list-style-type: none"> – коли підприємство стає стороною контракту і внаслідок цього має юридичне право отримувати грошові кошти.
	Визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг.	
Дохід визнається	<p>П(С)БО 15 «Дохід»:</p> <ul style="list-style-type: none"> – покущеві передано ризики й винагороди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив); – підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами); – сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена; – є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигід підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені. 	<p>МСБО 18 «Дохід»:</p> <ul style="list-style-type: none"> – підприємство передало покущеві суттєві ризики та винагороди, пов'язані з власністю на продукцію (товар); – підприємство більше не бере участі в управлінні в тому ступені, який, як правило, пов'язаний з правом власності, і не контролює продану продукцію (товари); – сума доходу може бути достовірно оцінена; – існує ймовірність надходження економічних вигід, пов'язаних з операцією, на підприємство; – витрати, які були або будуть понесені в зв'язку з операцією, можуть бути достовірно оцінені.
Оцінка	<p>Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги – за чистою реалізаційною вартістю. Довгострокова дебіторська заборгованість (на яку нараховуються проценти) – за теперішньою вартістю.</p>	<p>Поточна дебіторська заборгованість – за справедливою вартістю, до якої додаються витрати на операцію. Дебіторська заборгованість після первісного визнання оцінюється по амортизованій собівартості. При чому повинна відбуватися перевірка на зменшення корисності</p>
Відображення в балансі	<p>Поточна – актив балансу, розділ «Оборотні активи» Довгострокова – актив балансу, розділ «Необоротні активи»</p>	<p>Актив балансу у вигляді сальдо за рахунками «Рахунки до отримання», скоригованого на суму безнадійних боргів в розділі «Оборотні активи»</p>
Припинення визнання	<p>Якщо дебіторська заборгованість перетворюється на безнадійну, або якщо минув строк позовної давності.</p>	<p>Якщо підприємство втратило контроль над активом; переважно усі ризики та винагороди було передано; закінчився термін щодо права на грошові потоки від активу.</p>